

דף מקורות - פרשת בשלח – חוק ומשפט

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור ליב' שבט תשע"ז
א. שמות טו - 'ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה. וילנו העם על משה לאמר מה נשתה. ויצעק אל ד' ויורהו ד' עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסוהו. ויאמר אם שמוע תשמע לקול ד' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ד' רפאך. מלבי"ם -היו עד עתה מים מתוקים רק עתה נתהפכו להיות מרים.. וכ"ד ר' יהושע במכילתא שעתה נהיו מרים.

ב. בבא קמא פב - דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. דורשי רשומות אמרו, אין מים אלא תורה, שנאמר הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה.

ג. רות א.. - 'ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי. ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרה כי המר ש-די לי מאד. אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ד' למה תקראנה לי נעמי וד' ענה בי וש-די הרע לי. זוהר חדש רות קב - 'הזאת נעמי. דא הוא נעימו דאורייתא. ולא ידעי ישראל ענשא דאורייתא עד דאתו למרה, דכתיב ויבאו מרתה, וכתיב שם שם לו חק ומשפט ושם נסוהו, כדין אמרה אורייתא קראן לי מרה. שיר השירים א - 'צרו המר דודי לי בין שדי ילין. שבת פח - 'אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב צרו המור דודי לי בין שדי ילין, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבונו של עולם, אף על פי שמיצר ומימר לי דודי, בין שדי ילין.

ד. דברים ז - 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה.. והסיר ד' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שניאך. בבא מציעא קז - 'והסיר ה' ממך כל חלי.. רבי אלעזר אמר, זו מרה. תניא נמי הכי, מחלה זו מרה, ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם. דבר אחר, מחלה ששמונים ושלושה חלאים תלוין במרה, וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתן.

ה. זוהר נשא קכד - 'ר' אלעזר פתח ואמר.. בגין דמצראי הוו אמרי דבנייהו דישראל הוו מנייהו והוו כמה בישראל דחשדין לאנתתייהו בדא.. אמר קב"ה למשה.. כתוב שמא קדישא ורמי למיאי ויבדקון כלהון.. ויורהו ד' עץ.. דא שמא קדישא..

ו. דברים לב - 'מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי.. רש"י -וקטב מרירי, וכריתות שד ששמו מרירי. קטב כריתה..

ז. שמות טו .. שם שם לו חוק ומשפט.. רמב"ן -כאשר החלו לבא במדבר הגדול והנורא.. שם להם במחיתם וצרכיהם מנהגים אשר ינהגו בהם עד בואם אל ארץ נושבת, כי המנהג יקרא "חק".. ויקרא "משפט" בהיותו משוער כהוגן.. וכן כה עשה דוד וכה משפטו כל הימים (ש"א כז יא), כמשפט הראשון אשר היית משקוהו (בראשית מ יג).. וכן ביהושע נאמר ויכרות יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חק ומשפט בשכם (יהושע כד כה), אינם חקי התורה והמשפטים, אבל הנהגות ויישוב המדינות, כגון תנאים שהתנה יהושע שהזכירו חכמים (ב"ק פ ב), וכיוצא בהם.

ח. בבא קמא פ - 'ת"ר, עשרה תנאין התנה יהושע, שיהו מרעין בחורשין [ושלא יקפיד בעל היער על כך], ומלקטין עצים בשדותיהם [משדה חבירו וכן עשבים למאכל בהמה], ומלקטים עשבים בכל מקום חוץ מתלתן [דמעלו לה עשבים הגדילות עמה והתולשן מפסיד את התלתן..], וקוטמים נטיעות בכל מקום חוץ מגרופיות של זית [מן האילן קוטם בד ליטע או להרכיב ולא יקפיד בעל האילן], ומעין היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין ממנו [מחדש וכל שכן מעיינות ישנים שהיו מימות יהושע], ומחכין בימה של טבריא [ואף על פי שבחלק נפתלי היתה כולה] ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה, ונפנין לאחורי הגדר ואפילו

בשדה מליאה כרכום, ומהלכים בשבילי הרשות עד שתדך רביעה שניה [משהכניסו תבואתם עד שעת הזריעה מפקירים שדותיהם ליכנס בהן כל אדם לקצר את הדרך שלא יקיף], ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים [בכל עת ואפי' בזמן שהתבואה בשדות הפקיר לכל אדם להסתלק מן הדרך מפני היתידות וליכנס לגבול שדה חבירו ולילך על המיצר אצל הדרך], והתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד [מנתק זמורות הנושבות המעכבות אותו ועולה ויורד עד שמוצא את הדרך], ומת מצוה קונה מקומו [ואין בעל השדה מעכב].

ט. בבא מציעא ל - דאמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה. אלא דיני דמגיזתא לדיינו? אלא אימא, שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין. רש"י - דמגיזתא, גוזאי הדנין ביסורים ובחזקה..

י. שמות טו.. - 'והישר בעיניו תעשה.. אלשיך - ועשית הישר שהוא לפנים משורת הדין.. בעיניו יתברך, הרואה ללבב.

יא. קובץ ז' קטז - 'אותה ההפרדה שיש בתכונת הנפש, ובמצב הפנימי המורגש, בין הדבקות האלוקית ובין התורה והחכמה, באה מתוך נפילה, מתוך שמץ עבודה זרה, שמחשיך עיני הבריות וגורם חושך לעולם. כל מה שהנשמה מתקרבת יותר לתורת ארץ ישראל, מתאחדת בקרבה התורה והחכמה והדבקות האלוקית. וכשיסוד אור אוירא דארץ ישראל מתגבר עליה, הרי התורה והחכמה והדבקות, יחד עם כל השיג והשיח אשר לחברת האדם, וכל מפעל ומעשה של כל מפעלות אדם בדרך ארץ, בתיקון חברה וישוב מדיני, בכל דרכי שלום ותרבות, בכל לשון וספר, בכל כאשר לכל אור קודש מתגלה, אור קדושה מתנוצץ, והחיים כולם מתגלים בהדר טובם האלוקי, השופע בהם ומתבלט על ידם. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך, נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. נוראות בצדק תעננו אלוקי ישענו, מבטח כל קצוי ארץ וים רחוקים.